

Svar på Remiss av PM strategiska planen **Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk**

FSF är ett engagerat förbund som ser att vi bygger framtiden i landsbygderna tillsammans med alla övriga engagerade!

Vi är ett Förbund som samlar fem regionala föreningar med tillsammans ca 300 medlemmar.

Miljöfrågor, biologisk mångfald, bete i skog och på utmark utifrån mulbetesrätt, vård av lantraser och traditionell mjölkhantering är några av våra angelägna frågor.

Vi ser möjligheter men får kämpa med småbrukets frågor kontra stordrift och glesbygdens utmaningar.

Vi finns i huvudsak i de fyra fäbodlänen Värmland, Dalarna, Gävleborg och Jämtland.

Ca 200 fäbodföretag har Fäbodersättning genom SJV men vi är mer än tusen fäbodbrukare som håller marker öppna, genom bete eller slåtter, med bete på skogen eller i hägn och håller kulturarvet levande med traditionell kunskap och vård av byggnader .

Fler fäbodbrukare skulle synas i statistiken om SJV inför fler koder för miljöersättningarna.

Se skrivelse om Miljöersättningar 27 april -20, FSF, bifogad fil 1.

Vi vill också att de som arbetar med traditionell mjölkförädlade arbete vid fäboddar ska ersättas för denna livsmedelshantering som både håller kulturarvet levande med traditionell kunskap , se bifogad fil 26 augusti -20, bifogad fil 2.

Fäbodbruket i Sverige, fast det nu inte längre nämns (från bruttolistan p 86) uppfyller flera av de svenska miljömålen (1, 11,12,13,16).

En uträkning finns som visar på att energibalansen vid en fäbod med traditionell mjölkhantering med mjölk, ost och smörtillverkning, kor på bete i skogen, gödsel mm producerar 2 miljoner kcal dvs 4 ggr mer än de förbrukar.

(Fäboden. Naturen, kulturen och kulturlandskapet s 34. H Tunón mfl 2019).

Våra mer specifika kommentarer:

2.4 Nationella mål relevanta för genomförandet av framtida CAP

FSF anser att om man ökar förutsättningar för att ha fler betande djur på utmarker och i skog så når vi miljö kvalitets ett rikt odlingslandskap lättare och snabbare. Betande djur ökar den biologiska mångfalden.

4.1 Process

I processen från bruttolistan till nettolistan ser vi att p 86 har tagits bort:

”Vi behöver hitta balansen mellan att bevara den biologiska mångfalden (inklusive rovdjuren) och att bevara rennäring och fäbodbruk”, där fäbodbruket nämns, se ovan.

FSF anser att p 86 ska vara med, med hänvisning till att rovdjurstrycket är extra högt i fäbodlänen.

Dessutom är det enda stället där ordet fäbodbruk nämnts trots att vi är med och arbetar för många delar av de 16 miljökvalitetsmålen tex ett rikt odlingslandskap, levande skogar och begränsad klimatpåverkan.

FSF ser att målet att minimera den administrativa bördan är viktig inte minst för att främja nyföretagande.

Särskilt mål 1. Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på

5.3.2 Konkurrenskraftigt jordbruk

För att säkerställa ett konkurrenskraftigt jordbruk i alla delar av Sverige behöver det ske en kompensation för kostnadsnackdelar orsakade av sämre produktionsförutsättningar och högre kostnader.

FSF ser att de småskaliga jordbruken i glesbygd, dit även fäbodbruken hör, bör få kompensation för kostnadsnackdelar som finns i distributionskedjan.

5.3.3 Affärsmässighet

Företagens kunskap och Möjligheten till diversifiering bör tas tillvara.

Fäbodbrukarna är det en livsnödvändighet med diversifiering och den pågår.

Fäbodbruket är och har alltid varit ett komplement till hemgården.

5.3.7 Klimatanpassning

Insatser behövs för att anpassa svenskt jordbruk (inkl. rennäring) till ett förändrat klimat och hantera de produktionsrisker som följer av detta

FSF: Under torkåret 2018 så sjönk inte produktionen för fäbodbrukare, då deras djur fann bete och vatten på skogen. Fäbodarna är modell för självförsörjning och livsmedelssäkring redan nu och för framtiden.

5.3.8 Vilt

De negativa konsekvenserna för jordbruket på grund av stora viltstammar behöver minska.

FSF: Fäbodlänen ligger inom de områden med ökade besättningarna av varg, lo och björn vilket är ett hot mot den traditionella hanteringen av djur både på fritt bete i skogen och i hägn.

FSF har efterfrågat utbildning av "Vallpojkar och vallflickor" för ungdomar och nysvenskar både vid EU seminarium november -19 och genom de regionala fäbodföreningarna. Utbildningen ska följas av vallningsersättning.

5.3.9 Ny teknik och kunskapsspridning

Utnyttja de möjligheter som ny kunskap, teknik och digitalisering kan skapa för att främja en ökad produktivitet och lönsamhet i svenskt jordbruk.

FSF Forskning behövs kring betesreserven/ betesresurserna på utmarker och i skog och på fjäll.

Vi ser gärna en starkare koppling mellan forskning och rådgivning tex vad gäller opastöriserad mjölk/raw milk och den hanteringen

5.3.11 Jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan

FSF har under Covid -19 sett en ökad efterfrågan på närproducerade livsmedel.

Glesbygdens småbruk/fäbodbruk har problem åretruntförsäljning och försvårande regelverk.

FSF anser att kostnaderna för provtagning är alldeles för höga och bygger på storskalig livsmedelshantering.

FSF anser att egenkontroll och riskanalyser enligt HACCP bör kunna räcka med egna cellprover (CMT).

Förenkla och anpassa regelverket och tillämpningen till fäbodbrukandets förutsättningar

5.4.3 Anpassad produktion till klimatförändringarna och minskad relativ påverkan på klimatet

FSF fäbodbruket är redan idag klimatanpassat och våra brukningsmetoder är hållbara och kan ses som framtida modeller.

Fäbodbrukarnas sätt att bruka utmarker och bete i skogen främjar markernas miljövärden och biologiska mångfald.

Forskning visar när bete avtar utarmas den biologiska mångfalden.

Särskilt mål 6. Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap.

5.4.6 Biologisk mångfald i slättbygd och 5.4.7 Värdefulla gräsmarker

5.4.9 Kompetens om biologisk mångfald

FSF: Fäbodbrukandet är bra och gynnsamt för den biologiska mångfalden i skogsbygder och det brukandets kunskaper borde sprida och fördjupas

5.5 Allmänt mål 3

Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden.

Särskilt mål 7. Locka och understödja unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden.

5.5.1 Underlätta generationsväxling

Generationsskifte och förnygring inom svenskt jordbruk och rennäring är viktigt för fortsatt livsmedelsproduktion i Sverige.

FSF: vi ser även den viktiga generationsväxlingen inom fäbodbruket som befinner sej i glesbygd. Här är banker tveksamma till lån utanför turistorter, så kan CAP medverka till andra finansieringsmöjligheter ser vi framemot detta likasom regelförenklingar. Se även 5.5.2 och 5.5.3 *Kapitalförsörjning på landsbygden*

5.5.2 Stärkt affärsmässighet på landsbygden

*Det finns behov att stärka affärsmässigheten och främja innovationskraften inom svenskt jordbruk (inklusive rennäringen och **FSF: fäbodbruk**) samt inom andra verksamheter på landsbygderna än jordbruk.*

Det finns även behov av utbildning i företagande inom exempelvis upplevelseturism och annan besöksnäring, småskalig

livsmedelsförädling, hästföretagande och grön omsorg, **FSF: fäbodbruk** m.m.

5.5.6 Attraktiv landsbygd

FSF: på landsbygden finns många entreprenörer och det ska uppmuntras.

För det krävs att entreprenörer/småbrukare ges bättre villkor.

Viktiga åtgärder är att förbättra bredband och infrastruktur, underlätta och stärka de gröna näringarna, se över utbyggt skatteutjämningsystemet med rättvisa villkor mellan stad och land.

FSF: Om attraktiv landsbygd

Flera debattörer/forskare ex PO Tidholm visar på högre skattesatser i glesbygd och sämre service, inte väger upp "lägre levnadskostnader och attraktiva miljöer".

FSF anser att landsbygden är en stor resurs, förutsättningar för utveckling måste finnas i hela landet. **FSF** tog tacksamt emot Landsbygdskommitténs 75 förslag som på många sätt skulle gynna småjordbruk/fäbodbruk och anser att förslagen ska verkställas.

6. Fortsatt process

Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk (FSF) tackar för tillfället att få vara med i remissförfarandet, som vår Näringspolitiska grupp särskilt arbetat med och ser framemot fortsatt kontakt i CAP processen där vi hoppas att våra synpunkter beaktas.

För Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk

Kenneth Johansson

Kenneth Johansson

Ordförande FSF

kenneth.johansson@fabod.nu

Carin Gisslén-Schönning

Carin Gisslén-Schönning

Sekreterare FSF

carin.gisslen-schonning@fabod.nu



27 april 2020

Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk (FSF)

www.fabod.nu

info@fabod.nu

Näringsdepartementet
Naturvårdsverket
Jordbruksverket
Skogsstyrelsen

Om Miljöersättningarna och nya grödkoder i den nya Gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) CAP

Bakgrund: i samband med inbjudan att delta i Swotanalys inför GJP arbetet började en process inom Gävleborgs fäbodbrukarförening (GFF) där förslag formulerades kring nya grödkoder inom Miljöersättningarna. Frågan har sedan lyfts till FSF och dess Näringspolitiska arbetsgrupp. Här finns alla fem regionala fäbodbrukarföreningar representerade.

Processen har resulterat i förslag om **nya/fler grödkoder för de Ekosystemtjänster** som betande djur på skog och i utmarker utför, inom Miljöersättningarna.

Nuvarande Grödkoder som berör fäbodbruket mfl:

52 Betesmark

53 Slåtteräng

54 Skogsbete

55 Fäbodbete utan gårdsstöd- mestadels i skog, endast för dem med sk Fäbodåtagande

61 Fäbodbete med gårdsstöd- troligtvis inhägnat, endast för dem med sk Fäbodåtagande

95 Betesmark och slåtteräng under restaurering

Förslag

Näringspolitiska arbetsgruppen i FSF föreslår två nya ersättningskoder:

En ersättningskod för utmarksbete/bete i skog (något annat än nuvarande definition av skogsbete) och en

annan kod, för betesmark i/vid fäbodar.

Detta blir ett viktigt nytt miljömässigt incitament att tillvarata de marker som inte används för bete idag eller som betas men där ingen ersättning betalas ut eller ges.

Detta kompletterar miljöersättningens grödkoder 54 Skogsbete och koderna 52, 55 och 61.

Vid andra fäbodmarker/utmarker som betas söks inte miljöstöd av olika anledningar.

Vi anser att även dessa beten ska stimuleras och ersättas.

Dessutom kan vårt förslag ge oss en tydligare kunskap och uppfattning var bete sker i fäbodområdena förutom de Fäbodåtagande som finns (Fäbod i bruk).

En viktig kunskap, då det saknas en nationell kartläggning kring utmarksbete, vilket Fäbodrärelsen frågar efter.

En utökning av ersättningar, enligt vårt förslag, kan stimulera till att fler marker betas, vilket är angeläget även ur nationella **miljö- och klimatinsatser**.

Vidare påverkas delar av vår **livsmedelsförsörjning** positivt. Uppskattningar finns, där man talar om att vår outnyttjade betesresurs i skog och utmarker motsvarar ca 3,5-5 miljarder kronor i fodervärde i fäbodlänen.

Vi tror att en utredning och analys av förutsättningar och möjligheter för en utveckling av **betesbaserad primärproduktion och livsmedelsförädling** kommer att visa på en stor

potential, inte minst ur ett ekonomiskt men även ur ett socialt/kulturellt och miljömässigt/biologisk mångfaldsperspektiv.

I fåbodarna finns stor kunskap kring **självförsörjning av tradition**. Både vad gäller kött- och mjölkproduktion. Kompetensen finns, resurserna finns men de behöver stärkas och spridas. Rimliga ersättningar och nyrekryteringar behöver stödjas.

En tydlig samhällsvinst är att vi genom uppmuntran av fler och mer utmarksbeten kan identifiera beten som **gynnar Biologisk mångfald** och som gynnar miljömålet **Levande skogar**.

Vi behöver åter få en generösare inställning vid godkännande av gamla och nya betesområden med risbeklädda utmarker (fanns tidigare med i miljöstödet -2015) och stimulera bete av eftersatta betesmarker i fåbodlänen/skogslänen och i det norrländska kulturlandskapet. Det är bl a de svenska lantraserna som kan beta och tillgodogöra sej det betet på dessa marker, långt in mot hösten. Det är en viktig åtgärd för att återta utmarksbetet.

Vi är öppna för en dialog om utformningen av våra förslag, så att ersättningen blir så kostnadseffektiv som möjligt för samhället.

Allt detta ovan stöder den traditionella Fåbodkulturen som vilar på **Konventionen om biologisk mångfald** med artiklarna 8 J och 10 C som grundbultar. De handlar om att respektera, bevara och bibehålla kunskaper, innovationer och sedvänjor hos lokala samhällen (av brukarkulturer) med traditionella livssätt och kunskaper av betydelse för förvaltningen av biologisk mångfald.

(Biodiversitetskonventionen, formellt UN Convention on Biological Diversity (CBD)).

Vi önskar även att frågan om en kompletterande ersättning från det **Nationella stödet** för det **mjölförädlade arbete** som sker på fåbodars tas upp till behandling.

Detta är delar av ett **immateriellt kulturarv/levande traditioner** som måste stödjas och det handlar även om vår **livsmedelsförsörjning**. Vi avser att återkomma med förslag och argument i denna del.

Hemställan

FSF och näringspolitiska arbetsgruppen föreslår att ovan framförda förslag beaktas i kommande arbete.

Kenneth Johansson
Ordförande FSF

Dennis Olsson
kontaktperson Näringspolitiska gruppen FSF

Carin Gisslén-Schönning
sekreterare FSF



Till Näringsdepartementet registrator

Jordbruksverket registrator
för kännedom

Om kompletterande ersättning från Nationella stödet för traditionell mjölkhantering vid fäbodlar

FSF har under våren ingett en skrivelse med hemställan, till Näringsdepartementet, Jordbruksdepartementet mfl om utökning av miljöersättningar för bla bete på skogen och bete vid fäbod, utan att sk fäbodersättning utgår. Bifogas.

Vi föreslår nu en kompletterande ersättning från det **Nationella stödet** för det traditionella **mjölkförädlade arbete** som sker på fäbodlar i våra fäbodlän under sommarsäsongen.

Att ha mjölkande kor på en fäbod, oftast utan el och rinnande vatten, är ett heltidsarbete från tidig morgon till sen kväll. Kor ska mjölkas, ost ska löpa, messmör ska kokas och smör ska ystas. Det ingår ofta i den romantiserade bilden vad ett fäbodbruk är medan det verkliga slitet, knappt är känt och föga uppmärksammat. Inte heller rimligt ersatt. Behovet av vallning under dagen för att djuren ska hållas fria från rovdjursstörningar/ rovdjursangrepp har aktualiserats med ökade rovdjursstammar i fäbodlänerna.

Den traditionella mjölkhanteringen med försäljning av dess produkter, ost, smör och messmör ger inte tillbaka den ersättning som det verkliga arbetet innebär. Ändå är det dessa produkter som efterfrågas.

Detta är delar av ett **immateriellt kulturarv/levande traditioner** som måste stödjas och rimligt ersättas. Vill vi få in yngre traditionsbärare räcker det inte med dålig lönsamhet och nästintill ideellt arbete.

Den traditionella mjölkhanteringen handlar också om vår **livsmedelsförsörjning**. Att ta tillvara, dels betet på skogen och mjölken som en viktig resurs, inte bara i kristider, utan som en del i livsmedelskedjan och vår självförsörjning är ansvarsfullt och angeläget.

Hemställan

FSF föreslår en kompletterande ersättning från det Nationella stödet för det traditionella mjölkförädlade arbetet vid fäbodlar

Kenneth Johansson

Kenneth Johansson

Ordförande FSF

kenneth.johansson@fabod.nu

Carin Gisslén-Schönning

sekreterare FSF

carin.gisslen-schonning@fabod.nu